

Eğitim, İdeoloji ve Pedagoji

Ülkeleri karşılaştırmalı tarihsel sosyolojik bir perspektifle ele aldığımızda Osmanlı-Türkiye modernleşmesinin bir hayli eksik kaldığı göze çarpar. Japonya Osmanlı'yı, Kore de Türkiye'yi geçmiştir. Ayrıca kültürel sermaye, insani gelişmişlik ve teknolojik altyapı birikimimiz Latin Amerika, Uzakdoğu ve Doğu Avrupa'nın gerisinde. Bu sonucun en büyük nedeni modernleşmenin esasının ekonomi olmaması. Türk modernleşmesinin ana motivasyon unsuru ordu, eğitim ve hukuk oldu. Bu alan ve kurumlara gösterilen dikkat göz önüne alındığında ülkenin iktisadi ve mali yapısı hep geri planda kaldı. Kaynakların büyük bir kısmının devlet tarafından kontrol edildiği, patronaj ve kayırmacılığın iktisadi ilişkileri çürüttüğü ve özel mülkiyetçi, bireyci kültürün hiçbir zaman baskın konumda olmadığı bir ülke Türkiye. İstisnai nitelikteki birkaç yıl hariç hemen her zaman ürettiğimizden fazlasını tükettik, çok çalışıyor olmamıza rağmen verimli işler yapmadık, borcumuz cebimizdeki parayı aştı.

Ekonomi politik doğrultudaki bu eksikliğe paralel bir şekilde modernleşmenin ağırlık noktası üstyapı oldu. Kanunları değiştirerek yani yeni mevzuatla kendisine giysiler dikerek modern olmaya çalışan bir devletimiz oldu. Eğitim ise gerek Osmanlı gerekse Türkiye'de modernleşme çabalarının ihtimal ki en kitlesel biçimi olarak ön plana çıktı. Sıradan insanlar bile "eğitim şart" veya "her şeyin başı eğitim" diyor. Eğitimin bu kadar önemli hale gelmesinde kelimenin olumsuz anlamıyla bir idealizm var. Yani gerek insanlar gerekse yöneticiler bilincin yaşamı değiştireceğini düşünüyor. Oysa aslında yaşam koşulları değiştikçe fikirler de değişir. Okulun ağırlık noktasını oluşturduğu başarılı bir modernleşme hikâyesi yok dünyada. Türkiye de bu genel çerçeve içinde istisna değil.

Eğitimin hukukla birlikte modernleşmenin itici gücü olması zaten sorun. Bu durumu daha da içinden çıkılmaz hale getiren diğer husus eğitime ideolojik bakış. Osmanlı'yı kurtarmak için açılan okullardan köy enstitülerine, enstitülerden imam-hatip okullarına kadar bizdeki her eğitim tartışmasının esası kültür politik. Okullarının ne kadar işlevsel olduğu, bilgi ve yeteneği ne ölçüde değiştirdiği değil, hangi uygarlık veya dünya görüşüne hizmet ettiği daha çok konuşuluyor.

Son iki haftada *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli* lehine ve aleyhine çıkan yazılar bakımından da benzer bir sorunla karşı karşıyayız. Programın muhalifleri bu metni siyasi iktidarın kamusal alanı İslamileştirme projesinin parçası olarak görüyor. Eğitim yerine maarif kelimesinin kullanılması tercihinden başlamak kaydıyla yeni müfredatın öncelikli amacı laik cumhuriyet birikimine karşı Osmanlı-İslam terminolojisini yerleştirmekten ibaret. Programı eleştirenler ahlak ve değerler eğitiminin aslında fiilen din eğitimi anlamına geldiğini iddia ediyor. Pozitif bilimlerin seyreltilmesi de dine yer açmak için bir manevra aslında.

Müfredatın savunucuları eleştirilerin kötü niyetli olduğu konusunda ısrarcı. Metin ve materyallerde seyreltme, hantallığı azaltmayı amaçlıyor. Dahası din kültürü ve ahlakeğitimine okullarda yer verilmesi yeni bir şey değil. Türkiye çok partili hayata geçtiği dönemden beri müfredat Batılı eğitimin yanı sıra İslam uygarlığı, düşünce ve birikimine giderek artan bir düzeyde alan açtı. Bir anlamda yaşanan şey normalleşme. Muhalefetin eğitimdeki her değişikliği gericilik olarak değerlendimesi ise makul ve normal bir şey değil.

Bu tartışmada tarafların birbirini ikna etmesi çok zor. Çünkü modernleşme eğitime, eğitim ise ideolojiye indirgenmiş durumda. Karşıt siyasi görüşteki kişiler arasında her tartışmada olduğu üzere çıkış yolu paradigmayı tümünden değiştirmeyi önermek olabilir. Eğitimi Kemalizm ile İslamcılık, Batı ile Doğu arasındaki bir çekişme alanı olarak görmekten vazgeçebiliriz pek âlâ. Pedagojik yani daha teknik eleştiriler, ideolojik niyet okumaların önüne geçebilmeli. Ama tabii siyasileşmenin çok yaygınlaştığı bir ortamda olması gerekeni vazettiğinizde boşluğa düşüyorsunuz. Olanın, olması gerekene yaklaşması ancak daha fazla diyalog ve karşılıklı müzakereyle gerçekleşebilir. İnsanları düşmanlaştırmadan da rakip olarak görebilir, karşıtlarımızla dahi bazı meseleler üzerinde anlaşabiliriz.

Armağan Öztürk, "Eğitim, İdeoloji ve Pedagoji"

<https://www.fikirtepedya.com/egitim/egitim-ideoloji-ve-pedagoji/>

(Yayın Tarihi: 10 Mayıs 2024).